

Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Articuli nefrancați nu se primesc. Manuscrisurile nu se returnează.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena: A. Moss, Haasenstein & Vogler (Otto Moss), H. Schalek, Alois Herndl, M. Duka, A. Oppel, J. Domeberg; în Iași: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Deub; în Hamburg: A. Steiner.
Prețurile inserțiilor: o serie parmond pe o colonă 6 cr. și 10 cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifar și învoială.
Declame pe pagina a III-a o seră 10 cr. v. a. s. 80 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU LV.

„Gazeta” este în fiă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prănumără la toate oficiile poștale din întru și din afară și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
a administrațiune, piața mare, Târgul Inului Nr. 30 etagiul I.: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 or.
Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Unu esemplar 5 cr. v. a. s. 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 198.

Brașov, Luni-Marti, 8 (20) Septembrie

1892.

Din cauza sfintei sărbători, de mâne, ziua nu va apăre până Mercuri seara.

Brașov, 7 Septembrie v.

Situațiunea în ducatul Bucovinei se înăspresce totu mai mult. Coalițiunea, ce s'a format în contra Românilor în dieta bucovineană pune toate în mișcare, spre a împedea mersul regulat al afacerilor dietei și a paraliza astfel bunele și patrioticele intențiuni ale deputaților români.

Multă contribuie la acesta, împrejurarea regretabilă, că Români dispun în momentul de față numai de 14 voturi în dietă, pe când contrarii lor, Polonii, Nemții și Rutenii numără 15 voturi, sunt adevărat cu un vot în majoritate. Cu totul are dieta bucovineană 31 de membri, două voturi, cari erau pe partea Românilor le-au pierdut aceștia prin mărta unui deputat și prin depunerea mandatului din partea fostului locotitor al mareșalului țării. Mareșalul însuși nu votează, de unde vine, că Români au ajuns să fiă cu un vot în minoritate.

Simțindu-se astfel în avantaj, falanga coalițiilor Poloni, Nemți și Ruteni a provocat deja în ședința a doua și a treia a dietei repetite conflicte. În ședința dela 13 Septembrie ei au cerut adevărat strămătarea ordinii zilei și procederea imediată la verificările electorale. Mareșalul țării s'a provocat însă la dispoziția regulamentului camerei, după care densul are să stabilească ordinea obiectelor de discutat. În urma acesta coaliții au părăsit dieta, dăr s'au întors după două ore erăși și au reușit, ca la ordinea zilei ședinței viitoare, să se pună verificările electorale ca primul obiect al dezbaterii.

În ziua următoare însă, mareșalul țării a declarat, că nu i-a fost cu putință să țină ședința cu

comitetul țării din cauză, că n'a putut întruni numărul pretins de lege al membrilor acestui comitet și că prin urmare nu s'au putut pregăti referadele asupra alegerilor.

Unul din deputații români le-a arătat coalițiilor, că ei sunt cauza, că comitetul țării nu poate funcționa, că cei doi membri ai comitetului din sinul lor și-au dat dimisiunea și prin acesta au împedat lucrarea comitetului țării, care avea să pregătească verificările. Cu totul sunt cinci membri în acest comitet, er decisiuni valide nu poate lua, decât cu trei membri. Dintre acești trei membri români, unul fiind însă bolnav, comitetul n'a mai putut ține ședință.

Tote argumentele, aduse pe baza legală de către mareșalul țării și toate rugărilor lui și ale reprezentantului guvernului de a nu trăgăna lucrările dietei și de a lăsa verificările pe mai târziu, n'au folosit însă nimic. Coaliția polono-germană rutenă astărut să se facă imediat verificarea alegerilor și după ce propunerea ei a învins cu o majoritate de un vot, coaliții au părăsit dieta declarându, că nu vor mai lua parte la ședință, până ce nu se vor săvârși verificările.

Din tactica acesta rezultă învedereat, că majoritatea anti-română vrea să spargă și dieta acesta și că de aceea se pōrtă atât de ostil față cu mareșalul țării și cu Români.

Pentru moment dieta bucovineană este așadar împedată în lucrările ei prin uneltirile partidei anti-române. Dușmănia, ce-o desfășură mai ales Nemții liberali, cari ațită mereu și pe Ruteni în contra Românilor, este foarte caracteristică și instructivă.

Se dice, că până la 24 l. c. nu se va mai pute ține ședință er până atunci se speră, că Ro-

mâni vor mai pute dobândi două voturi, alegându-se aderenți de-ai lor în cercurile, ce au devenit vacante.

Din toate aceste nu se poate nega, că poziția partidei române naționale bucovinene este de totu dificilă. Prin euergiă și solidaritate însă sperăm, că-i va succeda a și-o susține, în mânia tuturor dificultăților, cu demnitate și cu succes.

CRONICA POLITICA.

— 7 (19) Septembrie.

Alegerea lui Kossuth ca cetățen de onore al Pestei se pare, că a neliniștită pe cercurile politice oficiose și neoficose din Viena. Vienesi nu și pot da se ră. cum de Ungurii pōrtă un cult așa de exagerat pentru „guvernatorul” dela Turin și cum se face, că cuvântul Kossuth are un farmec atât de puternic pentru Maghiari fără deosebire? Vienesi, cari în politica de opresiune maghiară se pare, că de-un timp încoace nu jōcă decât rolul puțin măgulitor de trabanți ai celor din Pesta, sunt puși pe gânduri din cauză, că kossuthismul prinde pe di ce merge totu mai adeno rădăcini în societatea maghiară. Pentru ca spiritele neliniștite ale Vienesilor să le mai calmeze, semioficioasa „Pol. Corr.” aduce un comunicat în care se dice următoarele: „Ar fi greșelă a se crede, că demonstrațiile șgomotose întemplate din incidentul sărbătorii lui Kossuth, ar sta în legătură cu ore-cari tendințe politice, aprobate de majoritatea poporului. Sărbătorirea acesta în fond nu este altoeva, decât agitația unei fracțiuni mici și lărmuitoare, care cu tendințele ei destructive vră să zdrobescă cu numele lui Kossuth caracterul legitimității. Că întru cât nu se poate atribui o însemnătate serioasă politică acestor aparițiuni, o dovedesc împrejurarea, că mai ales organele opoziției moderate se silesc a da sărbătorii lui Kossuth o coloră politică și facu imputări opoziției extreme, pentru că nu se însufleșesc față de sōrguințele opoziției mo-

derate. Partida lui Apponyi nu folosesc decât ca pe-o manevră sărbătōrea lui Kossuth, vrându să aducă încurcături guvernului și să unescă de altă parte elementele, ce nu se suteră. — Foile opoziționale unguresci protesteză în contra acestor espuneri, declarându-le de întortochiări și minciuni. Și noi credem, că „Pol. Corr.” se înșelă, când crede, că serbarea lui Kossuth n'ar ave nici o însemnătate politică. Semioficioasa din vorbă ar fi făcutu mai bine, decă le spunea Vienesilor blăjini adevărul curat, că Ungurii privesc aț cu mai multă venerațiune la Kossuth, în personalitatea căruia ei vedu incarnațiunea idealelor și aspirațiunilor maghiare.

Cetim în „Gazeta Bucovinei” dela 13 Septembrie următoarele: „Ședința dietei de astăzi a fost șgomotōsă și s'a terminat cu un blamă complect al liberalilor de speculă aliați cu cinci armeano-poloni și doi ruteni. După verificarea protocolului ședinței premergătoare și prezentarea unei petițiuni, mareșalul țării a cetit șcrisōrea baronului Mustatza, care s'a sousat, că în urma recomandării consilierului medical Dr. Zaloziecki, trebe să stea în pat câteva zile, apoi șcrisōrile celorlalți doi membri din comitetul țării, cari declară, că necunoscând actele, nu sunt în poziția de a raporta asupra alegerilor. Trecându-se astfel la ordinea zilei, aveu să urmeze alegerile în comisiunea financiară și cea administrativă. Dr. Rott a făcutu propunerea, ca mareșalul să convocă comitetul țării încă în decursul zilei de astăzi și să pună la cale o referadă asupra verificărilor. Mareșalul țării, ou legea amănă, a declarat, că o ședință a comitetului țării încă numai cu doi membri nu se poate ține, afară de aceea a apelat la patriotismul deputaților din majoritate, rugându i a nu mai căuta să trăgăneze deșbaterile și făcându-i responsabil pentru consecuențele acestor trăgănări. Propunerea d-lui Rott va pune o la vot, dăr i va fi peste putință a o executa. Baronul Krauss, între viue aclamări a dreptei, a atrasu atențiunea Casei asupra timpului scurt, ce-i stă la

„FOILETONULU GAZ. TRANS.”

La jubileul de cinci-deci de ani al etății Sultanului Abdul-Hamid.

Dilele acestea și-a serbat Sultanul Abdul-Hamid jubileul de 50 de ani al etății sale.

Presa din Peninsula-balcanică i-a făcutu elogii și a salutat cu multă simpatie acestă di de sărbătōre a actualului stăpănitōr al tronului Osmanilor.

Și poate că va fi avându cuvânt. Sultanul Abdul Hamid e cunoscut cu unu domnitōr iubitor de pace, cu mult simț de dreptate. Și decă cinstesc prea credincios legea lui Muhammed, fiindu se strict de toate preceptele Coranului și de obiceiurile ordiței sale, Sultanul a dovedit nu odată, că cinstesc și legea lumescă, că își iubesc ou aceeași credință supuși săi fără deosebire de confesiune și naționalitate, — ca unu bun părinte, își iubesc pe toți fii de o potrivă.

Predecesorii săi nu erau ca densul, și nu erau cu deosebire așa iubitori de

pace. Imbătați de nectarul, ce se dice că isvoresc din rai și se varsă în harem — în raiul pământesc, — predecesorii săi nu aveu vreme să se mai gândescă și asupra treburilor statului, cel mult decă porniau în potruva Europei câte o expedițiune strășnică, de care se „cutremura pământul și se înspăimēntau popōrele”, — și isprava era gata.

Dăr Abdul-Hamid se deosebesc întru toate de ceilalți Sultani; de aceea el se și bucură de iubirea supușilor săi — ou excepțiunea paneleniștilor.

Jubileul de 50 de ani al etății sale e dăr o di de bucurie și pentru toți supuși săi fi creștini, cari inaintea predecesorilor săi erau nisce, „ghiauri miserabili.”

Tempi passati.

Din incidentul acestui jubileu ținem de oviință a grăi și noi cevaș despre înaltul jubilar turcesc și despre viața lui, căci incidentul nu poate fi iadiferent nici pentru noi, avându frați de unu sânge cu al nostru, cari stau sub înalta oblăduire a Sultanului.

Abdul Hamid nu este pretendentu directu legal al tronului său. După mărta Sultanului Abdul-Hazis, trebia să urmeze pe tron Murat, — dăr se scie ce sōrte a avut Murat. Drojdiile aristocrației Stambulului, după ce l'au ucis pe Abdul-Hazis, pe Murat, care era pretendentu legal al tronului, l'au declarat de nebuu, fiindu-că sciură, că și densul e liberalu ca și Hazis și că va introduce reforme în stat, — er reformele în Stambul — pe semne — sunt nebuu. „Murat e nebuu, nu poate fi Sultan!” — Dis și făcutu.

În locul său se sui pe tron fiulu său de a doua mână, Hamid, — înaltul jubilar.

L'a născut o frumōsă cercheză, sclavă în haremul Sultanului. N'a învățat mult la școlă, dăr a studiat mult din sirguință privată. Educația, care i fū știrbită la curte, a recăștigat o prin dese călătorii în Europa. După lungi călătorii, sosia acasă în Stambul și ceta în continu. Astfelu s'a întărit ou deosebire în istorie și geografie. Limbele

orientale le vorbesc foarte bine, dăr dintre cele europene — afară de cea franceză — altele nu prea vorbesc.

Ca domnitōr, Sultanul Abdul Hamid s'a arătat în toate timpurile activ și în deosebi moral. Nu-și perde vremea în harem, între frumōsele sclave. Se școlă de dimișetă și-și cetesc rugăciunile prescise, după cari intră în Selamie (cancelaria), unde miniștrii îi facu raporturile și-i prezenteză șcrisōrile. După revizia acesta se plimbă, er după plimbare ia prăndul, de obicei singur.

După prănd merge în departamentul soției sale legale, carea e singura, pe care o iubesc — ou toate că are multe — și aici se indelecticesc în cântările vocale și instrumentale ale ficeilor sale, cari cântă ou plăcere la dorința sa expresă. Iubesc multu musica și el însuși e virtuos în violină. De asemenea multu își iubesc copii, cărora le dă o educație cum se cuvine unor copii de împērat.

Se dice, că soția sa nu e frumōsă, dăr e amabilă, are o educație superiōră

idpoziția și asupra materialului abundanță, ce trebuie rezolvată. D-sa încă a fost de părere a se face alegerea comisiunilor ca un lucru mult mai important decât verificarea deputaților. Învinuirile deputatului Rott, că membrii comitetului țării s'ar fi pus în grevă, au fost cu demnitate respinse de către baronul *Strycea*, *Miron Calinescu* și *Dr. Zotta*, care a spus, că grevă au făcut membrii comitetului *Voinarovic* și *Stefanovic*, cari și-au depus mandatele și au făcut astăzi peste puțină întrunirea comitetului țării. După ce *Dr. Rott* a declarat în numele deputaților din stânga, că ei nu vor pute participa la dezbateri până nu se vor pune la ordinea zilei verificările, mareșalul țării a încheiat ședința, rezervându și a anunța la timpul său în scris ținerea proximei ședințe. La rândul său s'a făcut și votarea asupra propunerii d-lui Rott, care a fost primită cu majoritate de un singur vot, dér care pentru motivele expuse deja nu putea fi executată.

Volnicia strigătoare la ceriu.

Amă amintit, într'unul din numerii trecuți ai foii noastre, despre cazul de nedreptate și volnicia strigătoare la ceru întâmplat în ziua de 9 Septembrie la Hluboca din incidentul desvării monumentului lui *Hurban*. Notița noastră, luată după „*Budapesti Hir-lap*“, o confirmă și mai mult nise telegrame publicate în numărul 106 dela 10 Septembrie n. al ziarului național slovac „*Narodnie Noviny*“ în care se descrie pe scurt în ce chip organele administrației maghiare, fără frică de Dumneșu și fără rușine de omeni, au oprit și compatrioții noștri Slovaci dela sərbarea memoriei celui mai mare luptător al lor. Etă cuprinsul amintitelor telegrame.

Brezova.*) 8 Septembrie la 7 ore dimineața. Intrarea în cimiteriul din Hluboca este interzisă din parte oficială cu amenințarea forței brachiului. Dreptul de a desvli monumentul, decât e învilit, și-l rezervă fisolgăbirul însuși. Tote se vor săvârși așadără numai în biserică.

Holicí,)** 9 Septembrie la 9 ore dimineața. Publicul venia în număr mare din tote părțile. Veniau o mulțime de trăsuri: satul îl aflară ocupat de un detașament mare de gendarmi, cari au fost concentrați din comunele *Nyjara*, *Senic*, *Iablonic*, *Vrbore* și *Sastin*!)

* Brezoa este o localitate situată aproape de Hluboca.

** Și Holicí este o localitate aproape de Hluboca.

!) localități din giurul Hlubociei.

în frunte cu un oficer. Cimiterul era încunjurat de gendarmi, ca un zid. La porța cimiterului erau postați trei gendarmi cu baionetele pe pușcă. Fisolgăbirul declară, că niminea nu va fi lăsat înăuntru; veduve și copiii repausatului li-s'a conces din grația, să meargă la monument, decât ei vor cere acesta. *Svetozar Hurban*), în numele mamei sale și a fraților săi *Vladimir* și *Constantin*, precum și în numele sorei sale *Brzena*, declară fisolgăbirului, că nu primesc grația dela el. Și așa se întâmplă, că nici veduva, nici copiii, cari au venit din depărtare, n'au putut vedea mormântul repausatului. În biserică îndesuită de omeni celebra serviciul divin *Ioan Leska*); reuniunea de cântări din *Brezova* cântă cântece bisericesti. Vorbirea lui *Leska* a avut un mare efect, poporul plângea. Fisolgăbirul, judele comunal și notarul cercual terorisară poporul și-l reținură de a intra în biserică. Iritațiunea din cauza aceasta este adencă și permanentă.

În același număr se află și o corespondență din *Hluboca*, în care se confirmă tote aceste și în care se mai dice, că familia repausatului *Dr. Hurban*, care privea monumentul de pe o înălțime, a fost gonită de acolo de către gendarmi.

Șoviniștii turbază din nou.

Un nou acces de turbare au avut șoviniștii unguri din *Clușiu* aseră, înpresera zilei nasorei lui *Kossuth* al lor. Etă telegrama ce o primiramă adînopte:

Clușiu, 18 Septembrie. Cete mari de demonstranți turbați merșeră pe la casele Românilor și, între strigăte și mirlăituri infernale, bombardară cu pietri ferestrele Românilor.

Acastă nouă viteză se săvârși fără îndoială numai în onorea marelui revoluționar *Kossuth*!

Până când se vor mai tolera acte barbare, ca aceste? Pană când guvernul va privi cu nepăsare la aceste orgii ale sêlbaticilor șoviniști? Ce gândesc d-lă *Szapary* când tolerază în tăcere astfel de turburări ale ordinei și ale liniștei publice?

SCRILE ZILEI.

— 7 (19) Septembrie.

Un proces interesant. După cum se știe, a început în Viena înaintea tribunalului cu jurați judecarea unui proces insemnat, al cărui motiv s'a pe-

) fiul repausatului, cel mai bun scriitor și primul publicist slovac.

) unul dintre cei mai harnici preoți și patrioți slovaci.

trecută în Bucovina. Acusații sunt fostul director de finance, consilierul de curte *Frzeienicki*, administratorul debitului de sare *Molkovski*, inspectorul de finance *Spendling*, administratorul vamal *Pruskobierski*, comisarul de finance *Volosenovic*, oficialul vamal *Coala*, asistentul vamal *cavalerul Radomyski*, apoi o mulțime de gardiști de finance și numeroși neguțatori, cei mai mulți ovari. Toți aceștia sunt inculpați că au comis contrabandă, înșelăciuni și mituire de funcționari în decurs de mai mult de zece ani. Paguba cauzată orașului prin hoțiile lor este enormă, trece la totă casul peste mai multe milioane, dér nu s'a putut constata exact. Actul de acuză este de 338 pagini în folio și descrie detaliat o seriă nesfârșită de hoții comise la oficiile de vamă din *Băeșesol* și *Ițcan* și în totă administrația financiară a Bucovinei. Lumina, ce se revarsă din acest act asupra administrației corupte, care se află mai ales în mâinile Polonilor, este ne mai pominită în anele administrației. Guvernul a declarat pentru judecarea acestui proces tribunalul din Viena, fiind de temut, că jurații din *Cernăuți* și *Suceava* vor fi și ei influențați de corupția răspândită de hoțiile leșese.

—x—

Starea sănătății reginei României. Cetim în „*Timpul*“ de *Sâmbătă*, că regina României, care se află de prezent în *Neuwied*, este mult mai bine și aproape complet restabilită.

—x—

Austriaci espulsați în Siberia. O foia germană aduce știrea, ce i-se trimite din *Varșovia*, că guvernul rusesc a espulsat, în timpul din urmă, pe câți-va supuși austriaci în Siberia, bănuți fiind, că ar face servicii de spionaj.

—x—

Inmormentarea generalului Cialdini s'a făcut în zilele trecute la *Livorno*, în prezența ducelui d'*Aosta*, care reprezintă Curtea regală, a ministrului de război, a șefului marelui stat major și a o mulțime de generali și autorități civile. Întregă garnizona asista la mărșul condus. Trei, care erau pline cu corone, dintre cari una din partea regelui, cu inscripțiunea: „*Humbert I*, vitelului militar și iubitului amic.“

—x—

Cea mai bună apă minerală și, după analiza renumitului bacterolog *Dr. Victor Babeș*, cea mai curată de microbi și prin urmare foarte folositoare pentru diferite maladii, mai cu seamă în contra colerii, este apa minerală „*Dorna*“, izvorul „*Carmen Sylva*“ din județul *Sucevei* în România. Medicul *Dr. Binder* din *Suceava* și *A. Loebel* din Viena au experimentat-o ca cură în timpul seselor balneare dela *Vatra Dornei*, unde practică pe timpul verii. Aci se con-

sumă pe fiă-care an între 6000—8000 litri de apă pentru cură. Atât unu cât și celalalt au întrebunțat-o cu multă succes la *chloro-anemie*, la *scrofuloză*, la *paludism acut* și *cronic*, la *eczeme*, la *psoriază*, la *nervose*, la afecțiuni sexuale feminine și la tôte stările de debilitate, unde se reclamă un tratament tonic. Efectele curei cu această apă s'au manifestat într'un mod eclatant după o întrebunțare dela 30—60 zile. Bolnavii beau apă cu cea mai mare plăcere, fiă pură, fiă amestecată cu vin, dela 500—1000 de grame pe zi, de ore-ce gustul ei este acidulat și înțepă la limbă, grația abundenței bioxydului de carbon ce conține, care o face foarte digestibilă. Chiar persoanele cari voescu să bea apă recortore, fără a avé însă necesitate de un tratament special cu dēnsa, o întrebunțeză pentru gustul ei plăcut; dovadă că în localitățile vecine și în orașele din apropierea izvorului se consumă anual între 10000—15000 litri. Această apă pōte dér înlocui cu succes ca apă medicală *Roncegno*, *Levico* și alte sorginți de aceeași natură, ér ca apă de masă o putem întrebunța în locul apelor de *Borszék*, *Előpatak*, *Vichy* (*Colestius*), *Krondorf*, *Giesshübel* și a altora.

—x—

Țiaristă espulsată. Guvernul sêrbesc a espulsat din *Belgrad* pe cunoscutul corespondent al ziarului „*Neue fr. Press*“, *Bressnitz*. Acest țiaristă jidov respânda știri false despre starea politică în *Serbia*.

—x—

Din Elisabetopole ni-se știe: N'am vedut publicat încă nici o dare de seamă despre producțiunea teatrală ce s'a dat vara acēsta în *Elisabetopole*. Țin dér să accentuez, că pentru Români din acest juru, memorata producțiune a fost de importanță nu numai pentru frumosul succes, ce l'a avut, ci și mai ales pentru că asemeni producțiunii naționale românesol în părțile acestea sunt de totu rari. Diletanții au culminat cu deosebire în reprezentarea piesei „*Nunta țărănească*“. Aci d-ra *Marița Bumba*, ca mirșă, când se presentă pe bină în frumosul costum național, fu frenetic aplaudată. Escellent și-au jucat rolurile lor d-nii *Basilii Ilișu* și *Iacobu Străjău*, — cesti din urmă prin rola sa comică a produs multă ilaritate. De-aseenea și-a jucat bine rola și d-lă *Simion* din *Ona Sibiiului*, care în momentul ultim binet voi a lua asupra-și rola de mire, ce — la cererea propriei — fusese rezervat d lui *Augustin Comesa* din *Alba-Iulia*. D lă *Comesa* însă a aflat de bine a nu se ține de cuvântul dat, așa că din cauza d-sale era cât p'aci să nu se pōtă reprezenta piesa, de nu era d lă *Simion*, care să lă înlocușcă. Decă însă d-lă

și e investit cu tôte calitățile unei mame bune și a unei adevărate iubiri. Dovadă mai eclatantă despre acēsta este, că celalalte șoții ale Sultanului, frumoșe sclave, sunt superate pe dēnsa, fiind-că ea ab sorbe tōtă atențiunea stăpânului lor, din care lor nu le mai rămâne nimic, Din asta causă i s'ar fi făcut și reproșuri.

Credinciosu legei sale, Sultanul, afară de cele 300 de șoții — sclave — primele frumoșii ale marelui său imperiu, cari tōte rezidē în harem, — mai are patru șoții, cu cari a trebuit să se cunune legal. Dér, cum șierăm, el vîețuesce numai cu una dintre aceste 4 șoții, ér cât priveșce pe cele trei, dela oanușă încoace nici măcar nu le-a vedut vr'odată.

Ba ce e mai mult, se șoptesc în taină, că *Abdul-Hamid* a voit de atâtea ori să-și desființeze haremul. De sine înțeles, că acēsta nu o va pute face niciodată. Fiă-care demnitar turcesc pândesc privilegiul, când să-și vire fata în haremul Sultanului, căci din harem

Sultanul le mărșă apoi după miniștri, după pașe și după alți diguitari, mai dărindu le pe de asupra și miresme bogate. Cele ce nu au făcut parte în haremul Sultanului, nu se învrednicesc nici măcar de titlul unei princese.

Haremul e o instituție complicată. El a fost întotdeauna cuibul celor mai mari și incurcate intrigi și adese-ori din harem a isbuclit focul revoluțiunei, care a detronat pe însiși Sultanii și li-a stins și viața. Incercările de desființare ale actualului *Sultan*, decât ele s'ar săvârși fără premeditația, ar fi zadarnice, ba chiar cu riscul unei puternice sguduir de stat. Actualul *Sultan* o știe acēsta. Ca bun stăpân și ca bărbat înțelept, se îngrijesc și de haremul său. Astfel e nevoit să cheltuească pentru susținerea lui 20 de milioane florini pe an. Dumneșu bunul știe, decât i-se mai ajunge din cassetă proprie vr'unu creștar să de și pentru binele public.

Din harem în fiă care an se mărșă câte 100 de sclave, și totuși numărul lor nu mai decesce. Trēba se explică totu din împrejurarea, că fiă-care demnitar își pândesc norocul, când pōte să-și dăruească fiica sa Sultanului. Privilegiul se ofere de-almintrelea foarte des, căci la fiă-care praznic darurile acestea se aduc la curte de a valma. Apoi dela mamă-sa primesc în fiă-care an ca dar, o sclavă.

Ca să presentăm un calcul despre colosalele cheltueli, ce se fac pentru harem, e de ajuns să constatăm, că fiă-carei haremine când se mărșă i se dăruesc 70,000 de florini, în timp ce când intră în harem, aduce cu sine patru eunuci și vr'o câteva servitoare. În harem zilnic se gătesc mâncare pentru 6—700 tacâmuri.

Abdul Hamid prin urmare are dreptate când nu iubesc haremul. De a nu-l iub este în interesul său nu numai moral, ci și material. Tocmai acēsta e și pricina reproșurilor, ce adese-ori i s'ar fi făcut. Inșiși poeții îi vor fi făcut imputări pentru resimțământul Sultanului față de plâpânde autochtone

ale haremului; dér domniile lor consideră, că în mijlocul acelei delicii, cântării, muzicii și veselii, se aud și grele suspinuri pentru libertate, ce es din piepturile frumoșelor robe. Multe petrecu aci din silă, fiind răpite din oșă părintească, dela sinul mamelor. Multe, cari în amurg dela locul de întâlnire s'au despărțit fericite, ér dimineața s'au deșteptat în harem — să iubescă anul fără simțiri!

Câte lacrimi nevinovate din ochii creștinilor robite s'au versat între aceste ziduri! Câte fete române, albaneze, sêrbe etc. s'au răpit în vremuri dela sinul iubitor al părinților lor, — ca în „*robia de aur*“ să iubescă pe tiranii și usurpatorii libertății și ai nemului lor!

Se pōte, că Sultanul *Abdul-Hamid* simțindu-se remușcat de aceste făr delagi ale predecesorilor săi, și-a pus în gând să reformeze și să dirēg lucrurile, — dér ce nepastă, când nu pōte să-și realizeze planurile sale atât de sa-

Comești nu vré, ori nu se simte capabil de-a juca teatru, ar face bine să-și vadă de treburi și să nu se angajeze, cel puțin astfel de maniere se blamază nu numai d-asa, ci espune la blamă și pe alții. Erau frumoșe șanse și pentru reușita petrecerei, ce avea să urmeze după producțiune, der vestea deprimătoare despre morțea Metropolitului Vancea, ce tocmai atunci sosi din Blașiu, făcând să se disolve publicul. — *Unu' d'ope.*

— x —

Recoltă abundanță în Franța. Statistica oficială franceză despre recolta grâului în Franța pentru 1892 dă cifra de 109,264,421 hect. pentru o suprafață semănată de 6,970,911 hectare. Produsul anului trecut a fost de 77,265,828 hect. pentru o suprafață de 5,759,599 hectare.

— x —

Teatru german în Brașov. Trupa lui Eugen Berger, întorcându-se din București, se va opri aici unde va da un ciclu de 30 de reprezentații. Abonamentul se începe luni în 20 Septembrie n. c. și adecă se poate face pe 12 reprezentații la casierul teatrului Gustav Hedwig (Strada orfanilor Nr. 26) în fața carei între 4 și 6 ore p. m. au prețurile următoare: cerce 8 fl., I, stală 6 fl. 40 cr., II stală 4 fl. 80.

— x —

Cunună. Roseta N. Șerban și Andrei Radeșiu își vor serba cununia lor, sâmbătă în 12/24 Septembrie st. n. a. c. la 11 ore a. m. în biserica gr. cat. din Voila. — Să fie în căsă bună!

Cestiunea Română și presa străină.

Marele ziar din Lipsca, „*Neue Deutsche Zeitung*“ publică un articol interesant, sub titlul: „*Lupta de naționalitate în Ungaria*“, pe care-l reproducem în traducere:

Decă supui unui esamen mai amănunțit tactica, pe care o întrebunțază Maghiarii față cu poporile nemaghiare pentru a le desnaționaliza și a le aduce la starea de heloși, trebuie să mărturisim, că mai că n'ar fi fost o putință, să procedeză cu mai mare brutalitate, cu mai mult rafinerie și cu o ușurință mai nepăsătoare de toate principiile de dreptate și umanitate, decât s'a făcut în Ungaria.

Presă maghiară anăscocită lozinca: „Ungaria ori va deveni maghiară, ori va peri.“ Sunt două căi, pe care ar fi o putință unirea politică a tuturor elementelor, atât de eterogene, din monarhia austro-ungară: calea absolutismului prin violență, sau calea federalismului bazată pe libertate. Maghiarii au recurs la violență pentru a crea un stat maghiar sub egemonia maghiaro-jidovă. Ungaria e glorificată de către presa evre-

ască, ca un stat model de libertate. Ei bine, să vedem cum stă cu libertățile în Ungaria!

Actuala stare de lucruri din Ungaria a fost creată numai exclusiv în favoarea elementului maghiar și în contra voinții poporilor nemaghiare, cărora politicesc li-s'a astupată gura. În anul 1848 dieta din Clușiu hotărise unirea Transilvaniei cu Ungaria. Această hotărâre însă a fost și este încă și astăzi ilegală, căci majoritatea absolută a populațiunii din Transilvania, nici n'a fost reprezentată în acea dietă, și aceia cari au luat-o, erau numai membrii ai aristocrației maghiare. Voința majorității nu și-a putut găsi expresiunea în acea dietă; expresiunea și-a găsit-o pe „*Câmpul Libertății*“ în adunarea națională dela 15 și 16 Maiu 1848, în care s'a protestat în modul cel mai solemn în contra unirii Transilvaniei cu Ungaria. Și în anul 1863 s'a și restabilită autonomia Transilvaniei, der în 1865 Maghiarii isbutiră, prin influența lor, de a obține o nouă convocare a dietei, care în compozițiunea ei, a fost o *batjocură* adusă egalei îndreptățiri, care s'a călcat în picioare. Căci printre cei 322 membri ai dietei se găseau, cu toate că proporțiunea populațiunii maghiare la cea românească este de 28:72, Maghiari 278, Sași 31 și Români numai 13. Acea dietă hotărî der din nou unirea Transilvaniei cu Ungaria, și printr'această dete pradă regimului de violență maghiar pe Sași și pe Români.

Astfelu fî indeplinită partea principală a lucrării și Nemaghiarii au fost despoiați, rându pe rându, de toate drepturile lor, sau li-s'au furat prin violență. Așa dîsa lege a naționalităților, cu care preinții liberali maghiaro-jidovesi au obiceiul d'a se îngâmfă atât de mult, nu e nimic altceva decât un șir de păcate îngrozitoare în contra egalei îndreptățiri. Deja proclamarea limbii maghiare, ca limbă de stat, a fost o monstruositate. Der chiar și dispozițiunile, ceva mai favorabile ale legii, au devenit cu totul iluzorii prin practică, astfel, că un deputat sas, național, s'a exprimat, dîcîndu: „că egala îndreptățire, ori că esită numai pe hârtie, ori că a fost o totul restrînsă.“

Câtă de dreptă și câtă de umană este însă legea maghiară a naționalităților, se poate vedea dealtminterea din cele ce avem să espunem.

Intr'un stat, care pretinde a avea de basă regimul constituțional, care prin urmare, are o reprezentațiune a poporului, trebuie să existe o lege electorală, atât în privința dreptului pasiv, câtă și a celui activ, aședată pe principii: comune, de o perfectă egalitate și dreptate pentru toți. Se cere însă, în același timp, ca posibilitatea, de a și eseroita dreptul d'a alege, să fie garantată tuturor cetățeni-

lor, pentru ca ei să se fix în stare să-și potă manifesta opiniunile lor politice prin alegeri libere și neinfluențate. Din toate acestea, în *liberala Ungaria*, nu găsesem absolută nimic!

Impărțirea colegiilor electorale s'a făcut de către guvern într'un mod așa de favorabil pentru scopurile și tendințele sale, că 2—3000 de Maghiari dau deja un deputat, pe când Români d'abia au dreptul să-și alegă unul la 50,000, 70,000, ba chiar la 100,000!

Der acesta încă nu a fost de ajuns! Și censul este pentru naționalități cu totul deosebit, astfel, că *mi de Maghiari* se bucură de dreptul electoral, *liberi de ori ce censu*.

În orașele din Transilvania, în cari în mare parte Maghiarii sunt în majoritate, censul este de 3 până la 6 ori mai mică ca în comunele rurale, în cari populațiunea română este în mare majoritate. Der chiar și acolo, unde proporțiunea între naționalități, cu totă nedreptatea censului, este astfel, că candidatul român ar trebui neapărat să fie ales, acesta este peste puțină, căci Români sunt *aruncați dela urnă prin baionetele gendarmilor*. Astfelu s'a întemplat în 1884 în cercul electoral Cehul Silvaniei, și de atunci încă în nenumărate ceruri. A *invinsu* candidatul Ovreilor și al Maghiarilor, israelitul Ambros Neményi (mai înainte Neuman), cu toate, că n'a obținut decât 140 de voturi, pe când 900 de alegători români nu și-au putut exercita dreptul lor, de aceea au fost oprit prin gendarmeria și armată de a intra în orașul, în care se făcea alegerea.

Însă și atunci, când alegătorii români ar fi isbutit într'adever să voteze, acesta totu nu le-ar fi folosit la nimic, căci președintele biroului, îndată ce vede că candidatul român va intruni majoritatea voturilor, rupe filele din protocolul de votare, și transformă astfel majoritatea în minoritate și minoritatea în majoritate, după trebuință. Așa se face, că în Ungaria nu decide voința poporului, ci arbitriul organelor guvernamentale, în alegeri; astfel se face, că un popor de trei milioane nu e în stare să-și producă, măcar printr'un singur deputat, cea mai mică plângere dinaintea reprezentațiunii poporului!

Nu tocmai pe deplin 6 milioane de Maghiari — printre cari 630,000 de Ovrei — trimtă 417 de deputați în legislativă, er 10 milioane de Nemaghiari nu trimtă nici măcar unul! Și acesta este multă laudată libertate ungeră!

Der nu numai dela drepturile politice sunt esoluși cetățenii aparținîndu Ungariei, cari n'au avut fericea să se nască ca fii ai „cavalerescii națiuni“, sau cari nu sunt Ovrei și cari au talentul d'a se transforma repede în Maghiari neași, ci ei sunt și despoiați și de toate celelalte drepturi, ba li-se interdice chiar să rămână credincioși poporului din care fac parte!

Literatură.

Au apărut:

— *Cursu practic și gradat de Stil și compozițiune* (Stilistică și carte de cetera) pentru usul clasei a III a și a IV-a secundare. Partea II, de I. Manliu, profesor de limba română la „Institutul pedagogic de fete“ și premiat al Academiei române pentru cărțile sale didactice. Edițiunea VI, adausă și corectată. București, (Lito tipografică Carol Göbl, Strada Dîmnei 16) 1892. Formată 8° de 352 pag. Prețu 3 lei. — Această carte este aprobată ca manual didactic din partea Ministeriului român de culte și instrucțiune publică pentru toate școlile secundare de ambele sexe, din România. Cuprinde: Stilul: calitățile generale și particulare, tropii și figurile; Genurile literare: Descrițiunea didactică, frumoasă și poetică, tablou, contemplațiunea, portretul, biografia, paralela, caracterul. Narățiunea: istoria, istoriogra, fabula, parabola, suova, balada, povestea, mitul, novela; Disertațiunea, — toate însoțite de modele și de teme. Literile și ortografia cirilică; bucăți pentru cetit,

alese din autorii vechi și moderni. Poezia epică, lirică, didactică și dramatică. Genul epistolar cu toate felurile de epistole.

— *Protocolul Adunării generale a Reuniunii învățătorilor români gr. or. din diecesa Aradului*, — districtul din dreapta Mureșului, — ținute în Arad la 21 și 22 Aprilie n. 1892. Editura Reuniunii. Arad (Tip. diecesană) 1892. Broșura acesta cuprinde între altele și câteva disertațiuni frumoșe, precum: despre Comenius și didactica sa, de Dr. P. Pipos, profes.; Albina și misiunea învățătorului, de Ioan Vancu; Preotul ca catichet în școlă populară, de Dr. Gr. Paticiu; Educațiunea populară ca mijlocitorea armoniei dintre popor și conducătorii săi naturali, de Nic. Boscaiu, invet.; Mătășăritul, de Nic. Ștef, invet. Disertațiunea din urmă, privitoare la mătășărit, o vom reproduce și noi într'anul din numerii viitori.

TELEGRAMELE

„Gazetei Transilvaniei.“

(Serviciul biroului de cor. din Pesta)

Budapesta. 19 Septembrie. Șese omeni și două femei, după ce și-au petrecut într'o cărciumă din strada Soroksar, eșiră pe stradă, uciseră pe o femeie tîneră și răniră gravă 8 persoane. Poliția arestă pe doi dintre făptuitori.

Festivitatea arangiată er în onoarea lui Kossuth a decurs după program. Ordinea nu a fost turbată.

Hamburg, 19 Septembrie. Eri au fost 268 casuri de coleră, 127 decese.

Lemberg, 19 Septembrie. S'a dovedit, că în Podgarze s'a ivit colera asiatică.

Göttingen, 19 Septembrie. Re-numitul profesor juriconsult Haring, a reposat.

DIVERSE.

Originea mustaței la militari. Când Maurii au intrat în Spania, populațiunile creștine s'au amestecat cu rasa musulmană, așa că nu puteau să se distingă unii de alții, decât cu greu. Trebuia să se găsească un semn după care creștinii să se cunoscă și să se ajute. Atunci se imagină a se lăsa să crească mustața și sub buză, un buchet perpendicular, care dedea împreună cu mustațele forma unei cruci. Sub Henric al IV, se micșoră barba. Mai pe urmă nu se păstră decât mustațele și câteva fire de păr sub buză. Mareșalul Bassompierre spunea, că totă schimbarea ce s'a produs în lume, în timpul de 12 ani, câtă a stat el în închisore, este că: omenii nu mai aveau barbe și cail nu mai aveau coți. Mustața era de rigore la Muschetari. Mai târziu, militarii toți o purtau prin imitație. Originea se ridică până la Gall și Franci, cari purtau mustați mari, ou alte cuvinte imperiale.

Carnot barometru. Cine a mai vădut, ca președintele Republicii franceze să ajungă barometru? De sigur, că nimeni, der lucru în adevăr așa este. Etă de unde a venit această descoperire curioasă: S'a întemplat în foarte multe rânduri, că de câte ori d. Carnot mergea în vre-o parte a țării, totdeauna inocea să plouă; astfelu se dela o vreme omenii când ved-au că i secetă mare, nu se mai rugau la Dumnezeu să plouă, ci se trimtă pe Carnot pe la ei. Un optician psihic din Paris a profitat de observația acesta și a dîs: oren'ăși face eu parale, decă a și construit un barometru Carnot? Și s'a pus îndată pe lucru opticianul nostru. Elu a făcut un butonaș mitel de plută, pe care era desenat chipul perfect de reușit al lui Carnot. A introdus apoi butonașul deasupra mercurului din barometru. Se înțelege der, că atunci când se suie mercurul, se sue și Carnot și viceversa. Opticianul și-a anunțat invenția sa și foarte mulți au cumpărat barometru Carnot. Elu a făcută în sfîrșit p'arte multe. Acum când se apropie o furtună omenii nu dîc: s'a coborât mercurul, ci s'a coborât Carnot; se nu întreprind nici un voiaj etc.

Proprietar: Dr. Aarel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Matoru.

lutare! Unu' trecut de atâtea vécouri grele îi stă în cale!

Der dînsul a aflat un loc și pentru acestu osur. El cu cale să prepere tîrîmul pentru alții, pentru viitor. În acestu scop lucrăză hamid cu sistem. Dînsul voese prin școlă să formeze o generațiune nouă, care să fie capabilă a primi ideile și reformele sale și a le realiza.

Copiii săi urăsc haremul întocmai ca tatăl lor, er Sultanul înfîințz în Stambul școlă de fete, a căror educație o conrede Francesilor, er aceștia se străduesc în deosebi a înfățișa tinerelor Turcoice consecvențele urite ale poligamiei.

Sunt deja multe fete, cari s'au măritat după Turci bogați numai sub condiția, că până le sunt ele soții, — bărbaților lor nu le stă în viață a și mai căștiga și alte. Apoi și între bărbați și cu deosebire la inteligența tîneră se manifestă indispoziția pentru harem.

Abdul-Haziz, care a voit să introducă de-adreptul reforme în Turcia,

a cădut jertfa ideilor sale. Murat, care ținea să împărțesce aceleași idei, fu declarat de nebun. Și toate acestea pentru ce? Pentru că dînsii au voit să și esecute planul fără ajutor și momentan. Într'un timp neoportun și asupra unui popor fanatisat, ne instruit pentru reforme.

Abdul-Hamid e mai prudent. Elu lucrăză cu sistem și cu incetul, căci „incetul cu incetul, ajungi departe“: Elu prepară o nouă generațiune, ca a căta să prindă stindardul în mână, ca acesta să fie esecutorul reformelor sale sădite într'un strat nou, ca să proluă rōde nou. Ajute-i Dumnezeu!

Și când va eși ultima solavă din harem, istoria va însemna cu litere de aur: *A perit raiul, în care ângerii plîngeau, — s'a desființat paradisul terrei, în care nu a esistat nici un trandafir de iubire.*

(După „Zastava“)

Valeriu Magdu.

Cursul la bursa din Viena

Table with exchange rates for various commodities like gold, silver, and bonds from Vienna, dated 17 Septembrie a. c. 1892.

Table with exchange rates for imperial, roubles, and German marks, dated 17 Septembrie a. c. 1892.

Anunțiu.

In strada orfanilor in casa Nr. 29 in cetate se afla ieftin de vandere o garnitura de mobile cu damascu de matasa imbracata si o masina de cusutu cu mana.

Avisu.

Directiunea institutului de creditu si economii „SOMEȘANA“ provoca conformu §-lui 7 din statutele societatii pe proprietarii actiunilor Nr. 461, 462, 463, 464, 465, 475, 476, 477, 478, 479, ca in terminulu celu mai scurtu se raspunda suma restanta, caci la din contra se va purcede conformu §-lui amintitu.

Deșiu, 15 Septembrie 1892.

Direcțiunea.

921,3-3.

Cursulu pietei Brașov

Table with market prices for various goods like flour, oil, and sugar in Brașov, dated 18 Septembrie st. n. 1892.

Chiar acum a eșit de sub tipar CALENDARULU „AUROREI“

pre anulul comunu 1893.

Cu portretulu Episcopulu Inocențiu M. Clain - ca premiu - și alte multe ilustrațiuni frumoșe.

Din cuprinsulu variat și interesant al acestui calendar, însemnămu aici:

Partea Calendaristică: Cronologia pe anul 1893. - Sărbătorile și alte zile schimbătoare la răsăriteni și apuseni. - Posturile. - Regentele an. 1893. - Eclipsese seu întunecimile. - Cele patru anunturi astronomice. - Semnele pentru fazele lunii. - Calendarulu iulian-gregorianu. - Meteorologie: Fazele lunii. - Schimbarea timpulu după planetă. - Târgurile (după datele oficioșe cele mai din urmă). - Indreptarulu finaciaru. - Serviciulu postal și telegraficu.

Partea de cetit: In but. (Novelă). - Cântecul păstorescu. (Poesie) - Un prânzu la Absolonu Vultur. (Novelă). - Berina fideișiată. (Versiune). - Ce n'am vădutu? (Poesie) - Higienă: Câteva reguli pripitoare la creșterea copiilor. - Despre somn. - Despre curățirea corpulu. - Despre locuință. - Veseliu. (Poesie). Idyla modernă. (Poesie). - Care cărușiu e cea mai bine răsplatită? Tractatu economicu. - Notițe folositoare. Flăora de salcâm. - Rumulu ca medicamentu în contra frigurilor de lapte la vaci. - Conservarea oușlor. - Cele mai bune murături de castraveți. - Esența de trandafir. Trecerea sughitulu. - Suprimarea durerii în casuri de arsuri. - Metoda de a nu mirosi și fumega lampa. - Albirea lănei. - Curățitu vaselor. - Spălarea colorii materilor. - Curățitul sobelor de fer. - Poleirea mobilelor. - Mijlocu pentru de a cunoșce aurulu. Glume: (Ilustrate): Mare-a diș'o. - Înțelepciune de școlaru. - Turcesce. Urmarea creșterii pe modă. - O anecdotă istorică. - Bolnava vană. - Când se face dreptate. - Prosa pensionatulu - La poliție. - O observare. - Căreia-i curisază? - Desamăgire. - Ciugulu, ologulu, orbul și golanulu. - Și-a ajunsu scopulu. - Vechimea sciințelor. - Publicațiuni

Se pôte procura dela Tipografia „Aurora“ A. Todoranu în Gherla - Szamosujvár câte unu esemplaru cu 30 cr + 5 cr. portpostalu; 6 exemplare procurate de odată costă numai 1 fl. 60 cr. spedate franco.

914,3-8.

Mersulu trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Mai 1892.

Large table showing train schedules and fares between various stations including Budapest, Brașov, Sibiu, and others. It includes columns for train types, departure times, and prices.

Nota: Numerii încuadrati cu linii groșe însemnăză orale de nopțe.